

Fahri Güvenlik Müfettişliğiyle İlgili Türkiye'deki Uygulamalar

Mufit YİĞİT

Ahmet Yesevi Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi - mufityigit@hotmail.com

ÖZET

Fahri güvenlik müfettişliği çalışma konusunun tarafımdan yaşanan süreçte yapılan gözlem sonucu güvenlik tehditlerine yönelik alınan tedbirler içerisinde, güvenliğin sağlanmasında en önemli faktör olan haber alma, farklı ifade şekli ile istihbaratın sağlanmasına farklı bir bakış açısı oluşturmaktır.

Günümüzde etik evrensel değerler çerçevesinde ülkemizde ve dünyada şiddet karşıtı, terör karşıtı, insan hakları savunucusu, hümanist, çevreye duyarlı o kadar çok insan vardır ki bunlar farklı şekillerde örgütlenmiştir. Bu insanların ortak özellikleri "İYİ İNSAN" olmalarıdır. Evrensel etik değerler dili milleti, ırkı, rengi ne olursa olsun iyiliği aynı tanımlar. İşte bu çalışmada amaç, ülkemizde bulunan "iyi insan"lara fırsat vererek, güvenlik güçlerinin içeride ve dışarıda güvenlik mücadelesinde başarısına destek olabilecek, **FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ**'ni yasal çerçeveye alınmasına yol gösterici nitelikte olabilmektir. Unutulmamalıdır ki toplumun gücü her kötülüğün üstesinden gelecektir, yeterki uygun ve doğru olarak kullanılsın. Bir haber sayesinde, tehdit unsuru olan canlı bombaların, bombalı araçların, yukarıda belirtilen bütün suçların önlenebileceği, nice canların, çevrenin, hatta geleceğimizin çok daha ekonomik maliyetle kurtarılacağı bilinmelidir.

Projede içeriği tamamı ile kendi görüşlerimi yansıtmakta olup kurumsal temsil içermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Fahri Müfettişlik, Müfettiş, İstihbarat, Kamu Güvenliği, Kolluk, Emniyet, Asayiş.

1. TÜRKİYEDE GÜVENLİK FAHRİ MÜFETTİŞLİĞİ

Türkiye'de resmi olarak gönüllülük esasına dayanan gönüllü güvenlik ifadesi, 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanununun 74 üncü maddesinde "gönüllü güvenlik korucusu" ve "gönüllü güvenlik korucuları" şeklinde bulunmaktadır. Yine aynı kanun kapsamında, "gönüllü güvenlik korucusu" kavramı mevcuttur ancak burada söz konusu güvenlik çalışma konumuzun gönüllü güvenlik müfettişliği dışında kalmaktadır. Gönüllü güvenlik korucuları kavramında korucu ifadesi bu uygulamanın konumuz dışında bizzat fiili olarak korumanın sağlanmasını anlatmaktadır.

31/12/1931 tarih ve 1905 sayılı Menkul Ve Gayrimenkul Emval İle Bunların İntifa Hakları Ve Daimi Vergilerin Mektumatı Muhbirlerine Verilecek İkramiye Hakkında Kanun mevzuatımızda

yer almakta ve uygulanmakta olup çalışma konumuz, haberin karşılıksız verilmesi ve gönüllük esasına endeksli olması nedeni ile bu kanun kapsamından ayrı tutulmalıdır.

12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçların faillerinin yakalanmasında etkinliği artırmak için, işlenişine iştirak etmemiş olmak koşuluyla 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suç faillerinin yakalanmasına yardımcı olanlara veya yerlerini yahut kimliklerini bildirenlere verilecek para ödülünün miktar, usul ve esasları düzenleyen terörle mücadele kanunu kapsamına giren suçların faillerinin yakalanmasına yardımcı olanlara verilecek ödül hakkında yönetmelikte ödül vermeyi taahhüt etmesi sebebi ile çalışma konumuzun dışındadır.

Ülkemizde benzer uygulamaları incelemek gerekirse; uygulama örneklerinin başında; fahri av müfettişliğidir. 03.07.2004 tarih ve 25511 sayılı resmi gazetede yayımlanan fahri av müfettişlerinin seçimi, eğitimi, görev ve yetkileri ile çalışma esas ve usullerine dair yönetmelik ile uygulamaya geçilmiştir. Yönetmelikle fahri av müfettişleri, av koruma memurları, saha bekçileri, genel kolluk kuvvetleri, köy muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri ile köy ve kır bekçileriyle birlikte veya münferiden denetim yaparlar, Koruma ve denetim yapan müfettişler; avlaklarda yaka kokartlarını takmak ve kimliklerini göstermek zorundadırlar, müfettişler, avlaklarda şüpheli gördükleri kişileri takip eder, av suçu veya kabahati işlenmemesi için avcılara yasal avcılığın önemine ilişkin rehberlik yapar, Av suçu/kabahati işleyenler hakkında delil teşkil edecek her türlü bilgiyi toplar, olay mahallinde bırakılan delil teşkil edecek sair eşyaları tespit ederler, kanunun ve ilgili mevzuat hükümlerine muhalefet edildiği tespit edildiğinde, şube müdürlüğünce kendilerine verilmiş tutanağı düzenler ve şube müdürlüklerine, şefliklere, orman idaresine veya genel kolluk kuvvetlerinden birine teslim ederler, konut ve üst araması ile araç içi araması yapamazlar, suç veya kabahat araç-gereçlerine ve av hayvanlarına el koyamazlar. Bu durumlarda en yakın köy muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri ile köy ve kır bekçilerine, av koruma memurları veya genel kolluk kuvvetlerine durumu bildirirler, görevlerini adil ve tarafsız olarak yapmak zorundadırlar.

Av ve yaban hayatı konusundaki görüş ve önerileriyle birlikte, yaptıkları çalışmalar konusunda yılda bir kez ve her yılın en geç aralık ayı sonuna kadar şube müdürlüklerine rapor sunarlar, görev zaman ve mahalleri sınırlı olmayıp ülkenin her yerinde görevli sayılırlar.

Uygulamaya benzer başka bir örnekte; fahri trafik müfettişliğidir. 01.05.1997 tarih ve 22926 sayılı resmi gazetede yayımlanan fahri trafik müfettişliği görev ve çalışma yönetmeliği ile yürütülmektedir. Yönetmeliğin dokuzuncu maddesinde Fahri Trafik Müfettişleri; tespit ettikleri kural ihlallerine ilişkin olarak tutanağı düzenledikten sonra, bir hafta içerisinde en yakın trafik birimine teslim ederler. Trafik güvenliği ile ilgili görüş ve önerileri bildirebilirler. Yer ve zamanla sınırlı olmayıp, ülkenin her yerinde görevli sayılırlar.

Görevlerini yürütürken, adil ve tarafsız olmak zorundadırlar. Araç durduramaz, sürücülerle muhatap olamaz, belge veya evrak kontrolü yapamazlar. Hükümleri amirdir.

Ülkemizde gönüllü güvenlik içerikli uygulamalardan olup konumuz dışında yer alan bir uygulama da: 20.09.1996 tarih ve 22763 sayılı resmi gazetede yayımlanan geçici ve gönüllü köy korucularının ellerinde bulundurdukları ruhsatsız silahların teslimi ve ruhsata bağlanması hakkında yönetmelikte bahsi geçen gönüllü köy koruculuğu sistemidir. Köy korucularının görevleri, köy halkının canına, ırzına, malına ve tasarruf emniyetine yönelik saldırıları önlemek, saldırıda bulunanları yakalamak ve suç delillerinin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak, görev alanında bulunan kamu ve özel kurumlara ait tesislere yönelik her türlü saldırıları önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında, genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak, tabii afetlerde verilecek görevleri yapmak, bağlı olduğu mülki amirce verilecek ve önleyici kolluk kapsamında olan diğer görevleri yapmaktır, şeklinde düzenlenmiştir.

Ceza Muhakemeleri Kanununda yapılan değişiklikle "gizli tanık" kavramı ilk defa mevzuat kapsamında resmi olarak ifade edilmiştir. Kanunun 47. Maddesi :*"Devlet sırrı niteliğindeki bilgilerle ilgili tanıklık, bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler, Devlet sırrı sayılır. Tanıklık konusu bilgilerin Devlet sırrı niteliğini taşıması halinde; tanık, sadece mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından zâbit kâtabi dahi olmaksızın dinlenir. Hâkim veya mahkeme başkanı, daha sonra, bu tanık açıklamalarından, sadece yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgileri tutanağa kaydettirir. Bu madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır. Cumhurbaşkanının tanıklığı söz konusu olduğunda sırrın niteliğini ve mahkemeye bildirilmesi hususunu kendisi takdir eder."* Hükmünde görüldüğü üzere gönüllülükten çok zorunluluk anlamı daha baskındır. Gizli Tanık hususu da çalışma konumuzun dışında görülmektedir.

Bir gazetenin "Haber elemanı nasıl çalışıyor?" başlıklı yazısında; Bilgi karşılığı para alan muhbirler, kişi veya örgütlerin suç işlemleri sırasında bulunsalar dahi cezalandırılmıyor, MİT, jandarma ve emniyet, kendi görev yasalarındaki "istihbari çalışma yapabilir" yetkisine dayanarak, istihbarat çalışmalarında haber elemanlarını kullanıyor. Erhan Tuncel'in "haber elemanı" olduğu iddialarının güçlenmesi, haber elemanlarının hangi esaslara göre görev yaptıklarını gündeme getirdi. Gizli yönetmelikler uyarınca, "yardımcı istihbarat elemanı olarak" işe başlatılan, getirdikleri bilgi karşılığı istihbarat sorumlusunun takdir ettiği miktarda para alan haber elemanları, görev yaptıkları sırada, araştırdıkları kişi veya örgütlerin suçlarından, suç sırasında yanlarında bulunsalar bile cezalandırılmıyor. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bu kurumların bütçeleri tartışıldıktan sonra, sadece milletvekillerinin katıldığı özel oylamayla bu tip istihbari çalışmalara ayrılacak ödenek kabul ediliyor. Emniyet'in yönetmeliğinde yardımcı istihbarat elemanı olarak anılan haber elemanları şu usullere göre çalışıyor: İl emniyet istihbarat şubeleri, haber elemanı olarak kullanacakları kişileri seçiyor. Bu kişilerin isimleri Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı'na (İDB) bildiriliyor. Seçilen kişiye, istihbarat karşılığında para veriliyor. Miktar, istihbarat sorumlusu karar veriyor. Net bir rakam yok. Hangi haber elemanının, hangi istihbaratı getirdiği, ne kadar para ödendiği mutlaka kayıt altına alınmıyor. İDB, tüm illerden gelen istihbaratları değerlendirerek, gerçekleştirilecek operasyonlar konusunda koordinatörlük yapıyor. Bir ildeki yardımcı istihbarat elemanını, bir başka ilin emniyet teşkilatı tanımıyor. Haber elemanı olmadan önce suça karışan kimse, bu suçtan dolayı mutlaka

yargılanıyor. Haber elemanı yapıldığı için, daha önce işlediği bir suçun görmezden gelinmesi halinde, kendisini korumaya alanlar hakkında dava açılması gerekiyor. Özel ödenek ayrılıyor Haber elemanı olduktan sonra, göreviyle bağlantısı bulunmayan suça karışan kişiler de yargılanıyor. Bu kişilerin Emniyet'le olan ilişkisi de kesiliyor. Haber elemanları, görev yaptıkları sırada, araştırdıkları örgüt veya kişilerin suçlarından, suç sırasında yanında olsalar bile sorumlu tutulmuyor. Özellikle önceden bildirdikleri suçlarla ilgili operasyonlarda dosya kapsamı dışında tutularak korunuyor. (1)

Görülmektedir ki istihbarat temini ile ilgili haberde kaynak tarafından maddi menfaat sağlanması söz konusudur.

Başka bir gazete haberinde de Türkiye’de ki durum;

‘‘Muhbir nedir? Nasıl olunur?’’

Emniyet ya da istihbarat teşkilatına bir çıkar karşılığı bilgi sağlayan, bunun sonucunda da o teşkilatın koruması altında olan kişiye muhbir ya da haber elemanı deniyor.

Muhbirler; yasadışı terör örgütleri ya da organize suç şebekeleri içinden seçiliyor. Emniyet’te bu konu yerel birimlerin tavsiyesi ve güvenlik kleransı ile üst makamların onayı ile aktive olur. Bu adımlar da, İstihbarat Hizmetleri Yönetmeliği paralelinde yürütülür. Onayı, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi ve Genel Müdür’ü verir.

Muhbirler nasıl ayarlanır? Her oluşum içinde kaç muhbir olabilir? Sorgu uzmanı polisler, istihbarat elemanları ve sivil ekiplerin tavsiyeleri ile ilgili kişiye bu teklif yapılır. Karşılığında sadece para değil, iyiniyetli, yasa ihlal etmeden, yoruma açık durumlarda adli yardımda da bulunulabileceği hissettirilir.

Yasal mıdır? Muhbir çalıştırma esasları Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu’nda mevcut. Bunun dışında Kaçakçılığın Men ve Takibi ’ne Dair Kanun’da da ajanlık kurumu düzenleniyor. Ancak açıkça suç işlemiş bir kişiye polis eğer, ajan ol, seni affedeceğiz derse bu suçtur.

Bilgi dağılımlarının kime nasıl gönderileceğine nasıl karar verilir? Muhbirlerin çalıştığı istihbaratçılar kime bağlıdır? Güvenliği ilgilendiren, ayrıca da ideolojik temelde hassas konularda muhbirlerin nerede olursa olsun verdiği tüm bilgiler öncelikle Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı’na gelir. İl ve diğer birim yapılanmalarında istihbarat bölümlerinin atamaları gibi bilgi ve personel hiyerarşisi de Ankara’ya bağlıdır.

Muhbirlerden gelen bilgilere her zaman itibar edilir mi? Bilgi nasıl teyit edilir?

Bilginin doğruluğu çeşitli kanallardan kontrol edilerek süzülür. Ankara’da istihbarat kıymetlendirme ve analiz biriminde son halini alır. Güvenilirliği diğer muhbirlerden gelen ve mevcut istihbarat bilgilerinin karşılaştırılması ise anlaşılır.

Muhbirin ihbarı ile hemen işlem yapılabilir mi? Emniyet'in kimi zaman sayıları bini geçen bu istihbarat havuzunda boğulma durumu vardır. Bunun yanında gelen bilgi de gözden kaçırılmış ya da dikkate alınmamış olabilir. Bir de bu ihbarlara teker teker bakılsa da, destekleyici diğer yan bilgiler olmadığı için sonu hüsrarla biten olaylar yaşanabilir.

Her kurumda muhbirlik ağı genişliyor. Kamu kurumlarında, özel şirketlerde, eğitim camiasında da sivil polislerin yerine muhbir öğretmenler almış okullarda irtibat görevlisi adı altında sivil polisler görevlendirilmişti. Üniversitelerde, liselerde on binlerce güvenlik kamerası kuruldu. Giriş-çıkışlar, okul koridorları 24 saat kayıt altına alınıyor.

Özel Güvenlik: Okulların giriş-çıkışlarının kontrol altında tutulması amacıyla okul girişlerine gerek özel güvenlik görevlileri, gerekirse okul görevlileri de yerleştirilebiliyor. Ayrıca her kurumun, her okulun bir müdür yardımcısı irtibat görevlisi olarak belirlenmiş ve yetkililerle, görevlilerle karşılıklı iletişim bilgileri paylaşımı sağlanmaktadır.

Muhbirlik, bir iş alanıdır. Ancak bunu yapacak gönüllüler de çoktur. Kanun gereği yabancı ajanlar, kamu görevlisi olarak alındı. Her ilde irtibat büroları var.

Türkiye; telefonu dinlenen, çıkarı için bazılarının muhbir olabileceği bir ülkedir. Ajanlarıyla, muhbirleriyle donatılan Türkiye'de; korku ve endişe ile iç içedir. Günün Sözü: saygınlığını makamdan alanlar, makamdan sonra kişiliksiz kalırlar." şeklinde verilerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. (2)

Tablo 1:2015 yılı TUIK verileri suç tablosu (3)

Suç türüne göre yıl içinde (1 Ocak - 31 Aralık) ceza infaz kurumuna giren hükümlüler, 2014						
Convicts received into prison within the year (1 January - 31 December) by type of crime, 2014						
Suç türü-Type of crime	Toplam - Total		Erkek - Males		Kadın - Females	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Toplam – Total	170 733	100,0	164 448	100,0	6 285	100,0
Öldürme-Homicide	8 887	5,2	8 703	5,3	184	2,9
Yaralama – Assault	24 806	14,5	24 239	14,7	24 567	9,0
Cinsel suçlar - Sexual crimes	5 534	3,2	5 477	3,3	57	0,9
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma- Kidnapping	3 386	2,0	3 290	2,0	96	1,5
Hakaret – Defamation	3 428	2,0	3 300	2,0	128	2,0
Hırsızlık – Theft	29 907	17,5	27 965	17,0	1 942	30,9

Yağma – Robbery	8 012	4,7	7 811	4,7	201	3,2
Dolandırıcılık – Swindling	3 631	2,1	3 420	2,1	211	3,4
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti- Production and commerce of drugs	11 672	6,8	11 222	6,8	450	7,2
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satın alma-Use and purchase of drugs	2 669	1,6	2 614	1,6	55	0,9
Sahtecilik – Forgery	7 137	4,2	6 858	4,2	279	4,4
Kötü muamele - Bad treatment	67	0,0	61	0,0	6	0,1
Zimmet – Embezzlement	368	0,2	345	0,2	23	0,4
Rüşvet – Bribery	162	0,1	158	0,1	4	0,1
Kaçakçılık – Smuggling	3 069	1,8	3 031	1,8	38	0,6
Trafik suçları - Traffic crimes	1 744	1,0	1 737	1,1	7	0,1
Orman suçları - Forestry crimes	472	0,3	458	0,3	14	0,2
Ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar- Crimes related with firearms and knives	4 910	2,9	4 881	3,0	29	0,5
İcra İflas Kanunu'na muhalefet-Opposition to the Bankruptcy and Enforcement Law	14 021	8,2	13 450	8,2	571	9,1
Askeri Ceza Kanunu'na muhalefet-Opposition to the Military Criminal Law	244	0,1	244	0,1	-	-
Tehdit – Threat	6 728	3,9	6 622	4,0	106	1,7
Mala zarar verme - Damage to property	2 450	1,4	2 369	1,4	81	1,3
Görevi yapttırmamak için direnme - Prevention of performance	1 695	1,0	1 654	1,0	41	0,7
Ailenin korunması tedbirine aykırılık-Contrary to the measures for family protection	4 804	2,8	4 725	2,9	79	1,3
Diğer suçlar - Other crimes	20 930	12,3	19 814	12,0	1 116	17,8
TÜİK, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri,2014						
TurkStat, Prison Statistics, 2014						
Kaynak: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü						
Source: General Directorate of Prisons and Detention Houses						

2559 sayılı Polis Vazife Ve Selahiyet Kanunu 7. Maddesine göre “Polis, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayışı sağlamak üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar.” Hükmü ile polise genel istihbarat yetkisi açık bir şekilde verilmiştir.

Jandarma Teşkilatı Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği'nin Mülki Görevlerin Yürütülüş Esasları başlıklı 46. maddesinde jandarma mülki görevini “gerekli istihbarat faaliyetlerini yürütmek; elde edilen bilgileri değerlendirmek, yetkili mercilere ulaştırmak ve diğer istihbarat ve güvenlik kuruluşlarıyla yakın işbirliği yapmak şeklinde yürütür” hükmü ile kendi sorumluluk alanında da istihbarat toplama yetkisi jandarmaya verilmiştir.

2692 sayılı kanunun görevler başlıklı maddesi gereğince, SGK'nın görevlerinin deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemlerini önlemek, izlemek ve suçluları yakalamak, görev alanları içinde genel güvenlik kuvvetlerince takibi gerekli suçlarla ve karada başlayıp denizde devam eden suçlarla mücadele etmektir. Sahil Güvenlik, kendisine verilen görevleri icra ederken kanunun yetkiler başlıkla maddesinde Sahil Güvenlik Komutanlığı da kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkiler verilmiştir.

2. FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİNİN TÜRKİYE UYGULANABİLİRLİĞİ

2.1- FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ GEREKSİNİMİ

Tarih boyunca her devlet; varlığını devam ettirebilmek, halkının huzur ve güven ortamında yaşayabilmesi amaç edinmiştir. Son günlerde de bombalı araç veya canlı bomba eylemlerle Ülkemizde güvenlik sorunu bütün dünya ile doğru orantılı olarak artmış ve ciddi boyutlara varmıştır. Alınan bütün tedbirlere, bütün kurum ve kuruluşların çalışmalarına rağmen güvenlik riski artarak devam etmektedir. Bütün bunların yanında güvenlik kuvvetlerinin ve diğer unsurların aldıkları tedbirler sonucunda engellenen, önlenen birçok eylemin de varlığından haberimiz olmamaktadır.

Türkiye’de her alanda güvenliğin sağlanmasında “FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ” uygulamasının katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Öncelikle küresel tehdit unsuru olan terörizmle mücadelede etkili olarak kullanılacaktır. Ülkemizde terör saldırıları sonrasında gözlemlenen olaylar incelendiğinde başta siyasi partiler olmak üzere bütün halk birlik olup tepkisini çeşitli şekillerde dile getirmektedir. Türk tarihinde sıklıkla rastlayacağımız bu yâda buna benzer örneklerde görüleceği üzere gerektiğinde canını verebilecek bir millet profili ile karşılaşmaktadır.

Mal varlığına karşı işlenen suçlar kapsamında toplumsal tepkiler zaman zaman basında yer almaktadır. “*Karasu ilçesindeki köylerde evleri bulunan gurbetçiler, yurt dışında olmaları nedeniyle evlerinden sık sık hırsızlık yapılmasını yolu ulaşımına kapatarak protesto etti..*”(4)

Çevreye Karşı Suçlar,” *Orman mevzuatındaki değişikliklerle özel mülkiyetin ve yapılaşmanın önünün açıldığının altını çizen TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu, Ziraat Mühendisleri Odasında basın açıklaması yaptı..*”(5)

Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, “*Adana'da Orhangazi Ortaokulu'nda bir öğretmenin darp edilmesini kinamak için sendikalar okul önünde eylem yaptıktan sonra, temsili olarak balonla Milli Eğitim Bakanlığı'na mektup gönderdi..*”(6)

Kolluk Yetkisini Kullanan Kamu Görevlileri, Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlar, Toplum Karşı Suçlar, Çevreye Karşı Suçlar, Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, Millete ve Devlete Karşı Suçlar, Kamu Barışına Karşı Suçlar, Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar, Genel Ahlaka Karşı Suçlar Hayâsızca hareketler, Aile Düzenine Karşı Suçlar, Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar, Bilişim Alanında Suçlar, Millete ve Devlete Karşı Suçlar, Adliyeye Karşı Suçlar, Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar, Milli Savunmaya Karşı Suçlar, Devlet Sırlarına Karşı Suçlar, Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadelede de toplumsal tepkiler söz konusudur. Bilindiği üzere toplumu oluşturan değerler bireylerdir.

Bireylerin herne kadar toplumsal tepkilerinde toplum psikolojisi etkili olsa da temelde bireyin tutum ve davranışları yer almaktadır. Birey tepkisini uygun ortam bulduğunda göstermektedir. Tam bu noktada mevcut mevzuat ya da uygulamada yukarıda da bahsedildiği üzere gönüllülük fahrilik konusu gündeme getirilmemiş bir olgu olarak görülmektedir.

Suçun meydana gelmesinden evvel suçu önlemede, suç oluşmasını müteakip suçun faillerinin yakalanması ve suçun aydınlatılmasında duyarlı, milli ve insani duyguları olan tüm bireylerin katkılarını ortaya koymaları için "FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ" uygulamasına ihtiyaç olduğu aşikârdır.

Öte yandan yaşamlarının büyük bir bölümünde suç ve suçla mücadelede hizmet etmiş ve etmekte olanların bilgi ve tecrübe paylaşımına "FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ UYGULAMASI" imkan sağlayacaktır.

Suç işlenmeden evvel devletin ve vatandaşların güvenliği açısından tehditleri tespit etmek, algılamak istihbaratın görevidir. İstihbarat suçların önlenmesinde etkili olduğu kadar suç işlendikten sonrada suçların aydınlatılmasında etkilidir. Ancak ne yazık ki istihbarat başka bir ifade ile muhbir kullanma mevzuatımızda yer almamaktadır. Mevzuatta yer almamasına rağmen kullanılmakta ve zaman zaman kişi temel hak ve özgürlüklerin ihlali ile neticelenmektedir. İstihbarat kavramı ile haber alma faaliyetleri sürekli olarak temin edilmesi gereken bir ihtiyaç olarak algılanmıştır. Fahri Güvenlik Müfettişliği kavramı yaygın olarak kullanılması ve uygulanmasının sağlanması halinde suç ve suçla mücadelede yeni tabirle "istihbarat talebi" yerini "istihbarat Arz-ı" hayata geçirilecektir. Devlet her yerde değildir ancak Millet her yerededir. Fahri Güvenlik Müfettişleri Milli iradenin sivil savaşçıları olmalıdır.

2.2- FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİNİN TÜRKİYE'DE UYGULAMASI TASARLANAN MODELİ

Fahri Güvenlik Müfettişliği Uygulamasının amacı, Ülke genelinde ve bölgesinde suç işlenmeden evvel meydana gelen emareleri mahalli genel kolluğa bildirmek sureti ile suç işlenmesinin önlenmesine katkıda bulunarak suç işleme seviyesini asgariye indirmek, meydana gelen suçlarla ilgili olarak suçların aydınlanmasına yönelik, duyduğu gördüğü

bilgileri mahalli kolluğa aktararak, meydana gelen suçların aydınlanma düzeyinin azami seviyeye çıkarılmasına katkıda bulunmak, kişiye, topluma, mala, devlete ve etik değerlere yönelik her türlü suç ve tahribatın en kısa sürede belirlenerek, önleme çalışmalarının başlatılması için yine en kısa sürede yetkililerle irtibata geçilmesi, olayın olmadan evvel önleyici açıdan, olayın olmasını müteakip adli olayların aydınlatılmasını sağlamak amacı ile ayrıca toplumsal güvenlik bilincinin geliştirilmesinin sağlanması, vatandaşlarda güvenliğin sağlanması ortak bilincinin oluşturulması, güvenliğin sağlanmasında toplumsal katılım ve oto kontrolün sağlanmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40. maddesi “ *Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.*” Hükmü gereğince Fahri Güvenlik Müfettişliği Uygulaması çıkarılacak yönetmelikle hayata geçirilmelidir.

Yönetmelikle, güvenlik gönüllüsünün seçilmesi, eğitimi ve görevlerini kapsamalıdır.

Yönetmelikte; kolluk kuvvetleri polis, jandarma, sahil güvenlik, diğer özel kolluk haber alınacak taraf olarak belirlenmelidir. Güvenlik Gönüllüsü Adayı, güvenlik gönüllüsü olmak için başvuran kişiyi, Güvenlik mevzuatı, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu kararı, eki kararlar ve diğer düzenleyici işlemleri tanımlamalıdır. Güvenlik gönüllüsü Kolluk birimlerince, uygun niteliklere sahip kişiler arasından seçilen ve güvenlikle ilgili bütün aykırı faaliyetleri Mahalli Kolluk birimlerine iletmekle görevli kişi olarak tanımlanmalıdır. Güvenlik Gönüllüsüne tanıtım kartı olarak hiçbir ayrıcalık ve imtiyazı olmayan sadece kayıt altına alınması amacı ile üzerinde, kimlik numarası, adı, soyadı, kartın verildiği ilin adı vb. bilgilerin yer aldığı bir güvenlik gönüllüsü kimlik belgesi düzenlenmelidir. Güvenlik müfettişlerinin örgütlenmesi ve güçlenmesi için STK yapılmasına imkân sağlanmalıdır.

Güvenlik gönüllüsünde; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, Türkiye’de ikamet ediyor olmak, 25 (Yirmi beş) yaşından gün almış olmak, Suç işlememiş olmak ve kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edinim ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkum olmamak, En az dört yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun olmak, Daha önce Güvenlik Gönüllülüğü iptal edilmemiş olmak, şartları aranmalıdır. Uygulamanın hayata geçmesini müteakip güvenlik müfettişi seçilme şartları geliştirilmesine olanak sağlamalıdır.

Güvenlik gönüllülerinin seçiminde; Kolluk kuvvetleri tarafından düzenlenecek yazılı sınav veya mülakatta başarılı olanlar, Güvenlik gönüllüsü olmaya hak kazanırlar. Sınavın yer ve zamanı kolluk tarafından belirlenerek en az 3 ay öncesinden kamuoyuna ilan edilir. Sınavdan önce kolluk adaylar için hazırlanacak bir sınav seti basılı ve/veya elektronik ortamda yayımlanır. Güvenlik Gönüllüsü olmaya hak kazanan adaylara 2 ay içerisinde, şekli ve içeriği Jandarmaca

belirlenecek Güvenlik Gönüllüsü Tanıtım Kartı verilir. Sınav giderleri başvuru sahibinden talep edilebilir hükümleri uygulanmalıdır.

Güvenlik **gönüllüsü adaylarının** başvuruda istenecek belgeler; Başvuru Formu,

Mezuniyet Belgesi fotokopisi, İkametgâh belgesi fotokopisi, Nüfus cüzdan fotokopisi.

Alınmalıdır. Başvurularda Başvurular, şekli ve içeriği kolluk tarafından belirlenecek olan Başvuru Formu doldurularak elektronik ortamda, elden veya posta ile yapılır. Başvuruda istenilen belgelerin aslı sınav kazananlardan istenir, Gerçeğe aykırı belge verdiği ya da beyanda bulunduğu tespit edilenler hakkında yasal işlem yapılır, hükmü çıkarılacak yönetmelikte belirtilmelidir.

Güvenlik gönüllülerinin eğitilmesi ve bilgilendirilmesi husularında: Gerekli görülmesi halinde Kolluk Tarafından Güvenlik gönüllülerine yönelik eğitim ve bilgilendirme yapılabilir. Taşra teşkilatlarınca, Kolluğun uygun görüşü alınmak suretiyle yapılacak eğitimler sonucunda, formatı Kolluk Tarafından belirlenecek bir sertifika verilir. Güvenlik gönüllülerine, talep etmeleri halinde yazılı, basılı, görsel ve işitsel materyal desteği sağlanır. Eğitim ve bilgilendirme faaliyeti için, kolluk elemanlarının yanı sıra Güvenlik konusunda gönüllü çalışmalar yapan kişi ve kuruluşlardan da faydalanılabilir. Bu kişi ve kuruluşlara her hangi bir ücret ödenmez. Hükümleri yönetmelikle hükme bağlanmalıdır.

Güvenlik gönüllüsü görevleri, güvenlik mevzuatına uygun hareket etmek, suç işleyen kişileri ve kuruluşları uyarmak ve bilgilendirmek, güvenlik konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme yapmak, hayvanlara zarar veren kişi ve kuruluşları ilgili makamlara bildirmek, güvenlik konularında ilgili kamu, kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak, güvenlik mevzuatı konusunda bilgilendirme çalışmaları yapmak, halkı güvenlik sağlama konusunda teşvik etmek, kanuna, ilgili mevzuata aykırı faaliyetleri veya herhangi bir sebeple meydana gelen olayları, şekli ve içeriği kolluk tarafından belirlenecek bir forma işlenerek elektronik ortamda, posta yoluyla, bizzat başvurarak veya telefon ile Jandarma merkez veya taşra teşkilatına iletmek. Görevini ifa ederken dikkatli ve özenli olmak güvenliğin sağlanması konusunda vatandaş bilinçlendirme amaçlı çalışmalar yapmak, güvenlik gönüllüsü görevini ülkenin her yerinde yerine getirmekle yükümlüdür, şeklinde düzenleme yapılmalıdır.

Güvenlik gönüllüsünün görev kapsamı dışında yer alan hususlar ise çıkarılacak mevzuatta; güvenlik gönüllüsü denetim yapamaz, güvenlik gönüllüsü çalışmalarından dolayı herhangi bir ücret talep edemez, güvenlik gönüllüsü cezai müeyyide uygulayamaz veya uygulanmasını talep edemez, şeklinde düzenlenmelidir.

Güvenlik Gönüllülüğünün sona erdirilmesi; güvenlik gönüllüsünün yanlış ve eksik beyanda bulunduğu tespit edilmesi, güvenlik gönüllüsünün bu projenin 5 inci maddesindeki şartlardan herhangi birisini kaybetmesi, güvenlik gönüllüsünün görevini kötüye kullandığının belirlenmesi, güvenlik gönüllüsünün ayrılma isteğinde bulunması, halinde güvenlik gönüllülüğü, kolluk alt

birimlerinin teklifi ve yetkili birimlerinin onayı ile sona erer hükümleri ile kayı altına alınmalıdır.

Sekretarya hizmetleri genel kolluk tarafından İçişleri Bakanlığı bağlı birimleri ve Mülki Amir tarafından yürütülmelidir

2.3- GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA HABER ALMA

Anayasamızın 117-118 maddelerinde Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur hükmü yer almaktadır. Türkiye’de Devlet İstihbarat Hizmetleri Ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu ile Millî İstihbarat Teşkilatı tarafından haber alma faaliyetleri yürütülmektedir. Ancak içerisinde bulunan dönemde İstihbaratı milli ya da yerel olarak ayırmak mümkün olmamaktadır. Çok basit bir güvenlik ihlalinin ardında ulusal hatta uluslararası düzeyde suç ya da suçluya ulaşmak mümkün olabilmektedir. Toplumda infiale meydan olan sosyal sorun haline gelen çoğu suç ve suçlu ile mücadele de ciddi istihbarat eksikliği mevcuttur. Haberin, gerek milli gerekse yerel olsun temini toplumsal güvenliğin sağlanmasında olağan üstü etkili ve en ekonomik yoldur.

ABD’de 11 Eylül saldırılarından sonra oluşturulan komisyon, saldırının uzak tehlikelerinin FBI ve CIA tarafından algılandığını ancak yeterli istihbarat paylaşımının yapılamadığına işaret etmiştir. (7) Bal ise küresel çağda ulusal güvenlik istihbaratının çok önemli bir kısmının iç istihbarat (suç istihbaratı) ile oluşturacağına vurgu yapmaktadır. (8)

SONUÇ

Türkiye de güvenliğin sağlanmasından sorumlu kurum ve kuruluşlar; Cumhurbaşkanından başlamak sureti ile Bakanlar Kurulu, İçişleri Bakanlığı ve bağlı kurumları Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Millî İstihbarat Teşkilatı, Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Ayrıca işlenmiş suçlarla ilgili olarak kolluk kuvvetlerinin yanında Adalet Bakanlığı ve bağlı birimleri de çeşitli esas ve usullere göre haber alma ile görevlendirilmiştir.

Türkiye de içerisinde bulunan süreçte dünya devletleri ile doğru orantılı güvenlik tehditleri artarak devam etmektedir. Son günlerde Türkiye’de meydana gelen; 15 Temmuz 2016 da meydana gelen darbe kalkışmasının gerisinde terör örgütlerinin bulunması, 10 Aralık 2016 İstanbul Beşiktaş, 17 Aralık 2016 Kayseri, 24 Temmuz 2015 Suruç, 10 Ekim 2015 Ankara Gar, 13 Mart 2016 Ankara Kızılay’da yapılan bombalı saldırılar, Dünyada meydana gelen; 11 Eylül 2001 Amerika ikiz kuleler, 08 Eylül 2016 Fransa Nice, 14 Temmuz 2016 Fransa da, 22 Temmuz 2016 Almanya Münih saldırıları Türkiye’de ve dünyada artarak tırmanan güvenlik tehdidinin boyutlarını göstermektedir.

Devletin bütün birimleri çalışmalarına son hızla devam etmektedir. Bahsedilen saldırılarda fazla can kaybı yaşanmasına rağmen önlenenlerin sayısı bilinmemektedir. Kurum ve kuruluşların başarısını artırmak, çalışmalarda faydalı olacağı düşünülen yeni bir kavram bu çalışmaya konu olmuştur.

Güvenlik tehditlerinin başında gelen terör tehdidinin yanı sıra iç güvenlik şeklinde de tabir edilen diğer güvenlik tehditleri başta metropoller olmak üzere kaygı yaratmaktadır.

Güvenlik tehdidi oluşturan unsurlar Türk ceza Kanununda; Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlar, Topluma Karşı Suçlar, Çevreye Karşı Suçlar, Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar, Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar, Genel Ahlaka Karşı Suçlar Hayasızca hareketler, Aile Düzenine Karşı Suçlar, Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar, Bilişim Alanında Suçlar, Adliyeye Karşı Suçlar, Devlet Sırlarına Karşı Suçlar, olarak tanımlanmıştır.

Görülmektedir ki, haber alma ihtiyacı toplumsal güvenliği tehdit eden başta terörist faaliyetler olmak üzere toplumu tehdit eden öteki unsurlar iken mevcudiyetini korumakta iken TCK'da tasnif edilen bireysel suçlar içinde ihtiyaç doğurmaktadır. Diğer bir açıdan haber ihtiyacı suçlara göre ayırım gösterirken suçun işleniş zamanlarına göre belirlenmektedir. İhtiyaç gösterirken olayın oluş şekillerine göre de ihtiyaç göstermektedir. Zamanlarına göre ayırımı suç işlenmeden önce ve suç işlendikten sonra olarak ifade etmek yerinde olacaktır. Mevzuatımızda bu durumun suç işlenmeden önceki hal önleyici ya da mülki olarak, suç işlendikten sonra adli olarak ifade edildiğine rastlanmaktadır.

Haber alma faaliyetleri diğer tabirle istihbarat faaliyetlerinin zaman zaman kişi temel hak ve özgürlüklerin ihlali ile neticelendiğinden bahsetmiştik. Mevcut düzenlemelerde kişi hak ve özgürlükleri korunmakta ancak kötü niyetli kişiler bu hassasiyeti kullanarak topluma ve bireylere zarar vermeye güvenlik kaygıları yaratmaya devam etmektedir.

Yapılan inceleme ve literatür araştırması sonucu bu çalışmayla ortaya konan olgunun şu ana kadar ortaya atılmamış ve hiçbir mevzuatta hükme bağlanmamış olduğu görülmektedir. Bu güne kadar ihtiyaçtan kaynaklanan haber maddi bedel ödemek (ikramiye, ödül vb.) yoluyla ya da cebren temin edilmeye çalışılmış bu doğrultuda gizli ya da açık mevzuatlar geliştirilmiştir.

15 Temmuz olayları sonrasında Yenikapı mitinginde ortak akıl, ortak irade sergileyen farklı düşüncelerden, farklı etnik yapıdan, farklı anlayış ve inanca sahip kitlelerde, farklı siyasi görüşe sahip, ancak karşı millî iradeye sahip bireyler bütünü idi. Ortak akılla hareket eden bireyler bir araya gelmek için maddi menfaat gözetmemiştir, cebri güç kullanılmamıştır tamamen gönüllülük fahrilik esas teşkil etmiştir.

Mevzuatımıza çalışma konusu "FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ" kavramının eklenmesi ile haber alma faaliyetlerine yeni bir boyut geleceği düşünülmektedir. Ortak akılla hareket edenlerin yasal zeminde birleşebileceği bir platformun oluşturulmasına kaynak teşkil edecek "FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ" uygulaması suçun işlenmesinden önce alınacak haber ile güvenlik güçlerince önlenmesine imkan sağlayacaktır. Güvenlik güçlerinin çalışmalarında suçun önlenmesinde başarıyı arttıracak ve can kaybını dolayısı ile güvenlik kaygılarını asgariye indirecektir. Özellikle metropoller başta olmak üzere fahri güvenlik müfettişleri sivil toplum kuruluşları oluşturmak sureti ile güvenliğin sağlanmasında topyekûn mücadele sergileyebilecektir.

FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLERİ' gönüllü güvenlik görevlileri hiçbir karşılık gözetmeksizin tamamen gönüllük esası ile hareket ederek güvenlik güçlerine haber aktarımında bulunacaktır. Güvenlik güçleri tarafından değerlendirilen haberler kişi hak ve hürriyetleri göz önünde bulundurularak ayıklanacak doğru ve etkin olanlar kullanılacaktır. Unutulmamalıdır ki alınan haber önemlidir, haberin doğruluğu değil. Haberin değerlendirilmesi teknik ve idari boyutlarda güvenlik kuvvetlerinin sorumluluğundadır. Bazen çok küçük haberler büyük faydalı sonuçlar doğurmaktadır.

FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ uygulaması ile suç işlenmeden önce alınan haberler değil, işlenmiş suçların aydınlatılmasında da bu suçlulardan suç örgütlerine ulaşarak suçla mücadelede etkiyi artırmak hedeflenmektedir.

FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ ile toplum düzenini bozan kişi güvenliğini tehdit eden TCK' da belirtilen zaman zaman toplumda infiale yol açan suçlarında azalacağı varsayılmaktadır.

Günümüzde her ne kadar kamu da görevli olursa olsun, mevzuat eksikliğinden kaynaklanan nedenlerden dolayı veya tanıklığın getirdiği yükümlülükten kurtulmak amacı ile her kademede görevli olanlar gördüklerini duyduklarını ifade etmekte güçlük çekmektedirler.

Oysaki "FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ" ile oluşturulacak sosyal örgütlenmeler, bireysel haber kaynaklarından haber teminine de imkân sağlayacaktır.

"FAHRİ GÜVENLİK MÜFETTİŞLİĞİ" olgusu sivil güvenlik gönüllüleri ordusunu yaratacak, sayıca yeterli olmayan güvenlik güçleri ile birlikte hareket ederek güvenlik kaygılarını asgariye indireceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER:

Fahri güvenlik müfettişlerinin uzmanlık alanlarına göre ayrıştırılarak, uzmanlık gerektiren alanlarda haber temin faaliyetlerindeki başarının artırılması hususu,

Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere bütün Bakanlıklarda ve Sivil Kurum ve kuruluşlarda temsilcileri bulunan, bir haber alma ve analiz merkezi kurularak, Cumhurbaşkanlığına bağlanması hususunun incelenmesi hususunun çalışma konusu olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA:

(1) <http://www.milliyet.com.tr/Guncel/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetayArsiv&KategoriID=24&ArticleID=258858&PAGE=1> Erişim Tarihi 03.12.2016

(2) <http://www.haberkritik.net/muhbir-ajan-ispioncu-haber-eleman-5942.html> Erişim Tarihi 03.12.2016

(3) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18689> Erişim Tarihi 05.12.2016

(4) http://www.gazetehamburg.com/haber/gurbetciler--hirsizliga-tepki-icin-yolu-ulasima-kapatti_haberi/ Erişim Tarihi 17.01.2014

(5) <http://www.egedesonsoz.com/haber/cevre-muhendisleri-odasi-ndan-orman-mevzuatina-tepki/867843> Erişim Tarihi 17.12.2014

(6) <http://www.haberler.com/ogretmene-dayaga-balon-lu-tepki-5349816-haberi/> Erişim Tarihi 12.12.2014

(7) Sait Yılmaz, “Kriz Yönetimi ve Güç Kullanımı”, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt: 7 (1), Mayıs 2008, 145-169, s.147.

(8) İhsan Bal, “İstihbaratın Değişen Seyri: Ulusal Güvenlik İstihbaratı ve Kriminal İstihbarat”, Uluslararası Hukuk ve Politika, 2006, Cilt: 2 (6), 111-114, s.113.